

553.

1/.

553

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

ANDRS KRISTOFFERSSON, 80 år, änke-
man. Bor nu på Bosjöklosters försörjningshem. Han
är född i Bosjökloster och har left där alltid.
Han har sysslat med fiske och vägarbete samt dags-
verksarbete å Bosjöklosters gård.

39 ut.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

553

M I D S O M M A R.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

2
1.

553

M I D S O M M A R.

Midsommar var i Anders Kristøff-
ersons ungdom en stor fest, isynnerhet för de unga.

Midsommar.

Då slutade vanligen arbetet vid mid-
dagstiden eller senast vid 4-tiden på eftermiddagen midsommar-
afton. Man reste alltid majstång till midsommar. I god tid
före kväll samlades man för att resa den. Man utvalde en
slät och vacker plats ute i skogen, och där pålades stängen
säkert och stadigt ner i marken. Man klädde med grönt och
blommor, mest vilda blommor och eklöv. Eklövskvistarna

7.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

33
2.

553

Sattes runt stängen med toppen uppåt och vidare kring tvärstängerna. En blomsterkrans hängdes ute i var ända av tvärstängerna och en mitt i korset kring tvärstång och den andra stängen. Så hängdes en i toppen, och lite blommor stuckos in här och var i det gröna på hela stängen.

Så hade man en eller två spelemän. fiol och ofta även klarinett, dragharmonika kom först senare i allmänt bruk, och sen dansade man hela natten, till dess solen gick upp.

På de flesta större gårdarna reste man majstång även om ungdomen hade en gemensam ute i skogen.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

3.

4.

553

Örter, som plockades midsommarafton, voro
särdeles läkekraftiga. Isynnerhet "sannhansblommor" voro
mycket bra. Sankt Johannes - örter.

Läkemedel.

De hängdes upp till torkning, och sen
rökades den sjuke med dem.

F O L K M E D I C I N .

Då en människa blivit sjuk, sade man, "att hon kommit ve nåd" (att hon kommit vid något).

Ett bra medel vid ett sådant tillfälle var att taga en tändsticka eller "eld" överhuvudtaget och föra det runt den sjuka, först ett par gånger ena hållet och så ett par gånger det andra.

Folkmedicin

Spåna
Trata
Bosjökloster
upps 1928

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Upps. av Bonde Nilsson

sid 6

P. Rönner

num 553

Ber. av And Kristofferson

(judd) som är i Bosjökloster

M A R A N
=====

Maran brukade att gå på både folk och kreatur om nätterna. En människa, som reds av maran, kände en tryckande känsla över bröstet, så att hon knappt kunde andas och så svettades hon och var oredig i håret, då hon vaknade. Maran flätade hästarnas manar till långa, hårda flätor, som voro omöjliga att reda upp igen. Hästarna voro också besvärade av marritten, ty de slog kring sig under sömnen och svettades.

Maran.

B Ä C K A H Ä S T E N .

Bäckahästen höll till vid vatten-
drag och sjöar. Han var vit till färgen och mycket lång. Han var
även snäll att rida på, men det hände likväl ibland, att han
sprang ut i vattnet med ryttaren. Då det var otur med kre-
aturen, sade man, att det var bäckahästens skull. Bäck-
hästen ställde ofta till larm och väsen i stallet, men då man
kom dit för att se efter, fanns han där inte.

Bäcka-
hästen.

X
S J U N G A M A J I B Y.

Anders Kristofferson mindes,
att ungdomen samlades valborgsmässoafton i en by och tå-
gade kring på gårdarna och sjöngo och tiggde hop mat.
De blevo i regel bjudna på något, där de kommo. Efter-
åt ställdes till kalas på det, de tiggat ihop.

På de gårdarna, där ungdomen
sjöng, prydde man med grönt.

Sjunga maj i
by.

Skåne
Prosta
Bosjöklöster 1928

Uppd. av Bonde Nilsson
N. Örnem
Mittelt av Lud Kristofferson
83 är på Bosjöklöster

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

553

H Ö S T A G I L L E .

H Ö S T A G I L L E .

Då hösten var slut och allt bär-
gat, ställde husbondefolket vanlihen till ett ordentligt
"höstagille". På Bosjökloster hade Anders Kristoffersson
ofta varit med. Någon gång, då det ej var lämpligt, då
de hade t. ex. sorg på gården, uppsköts höstagillet till
senare på vintern, vanligtvis till efter jul. Någon gång,
då det ej var lämpligt att hava gillet på själva gården,
anordnades det på någon bondgård i närheten.

Höstagille.

Då folket var samlat på kvällen,

började s först dansen, och man höll på därmed en till två timmar. En eller oftast två spelemän sörjde för musiken. Därefter serverades kaffe, och kararna fingo Brännvin, man drack "kaffegökar" både många och starka. Fruktimren drucko också lite kaffegök, och det tyckte kararna var trevligt, för så blevo de lite "livade". Kakor, mest vetebröd, serverades också. Sen dansades en stund igen och så serverades "toddy". Toddyn livade upp till dans igen, men sen kommo smörgåsarna, en tjock brödskiva med smör och ost på. Supen till maten fattades inte. Sen man smält maten lite, serverades toddy igen, och sedan man

7

11. 11.
3.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

553

dansat sig trött, avslutades höstgillet med kaffe och
kakor och "gök".

Lüne
Boosjöklustera sv.
1928

Bonde Nilsson
1928

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

553

T R Ö S K N I N G.

B E T A L N I N G, L O K A T T E N, H L Ä J L E N.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

12 12

1.

553

TRÖSKNING.

Man tröskade ut säden med "pläjl".

Drängen på gården skulle hjälpa till med tröskningen,
och så lejdde en daglönare. Anders Kristoffersson brukade i betalning få antingen vart tolfte eller vart tionde kors, d. v. s. var tolfte eller var tionde skäppa.

Tröskning.

Betalning.

Man skulle börja tröskningen kl. tre eller senast halv fyra på morgonen, men man höll inte på så länge på kvällarna. Det var änte bra att tröska sent på kvällen vid tänt. Om det var för eldfarans

13 /3

2.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

553

skull eller för någon annan orsak, visste inte Anders Kristoffersson. Kom någon främmande in på logan, fick han smaka "lokatten". #.v.s. man lade pläjlen om halsen på honom och klämde till.

Lokatten.

En "pläjl" bestod av tre delar:

"handolen" eller handtaget, något mer än två alnar långt, "slavolen" eller själva slagan, ungefär hälften så lång som handtaget och "hillan", d.v.s. lädret, som höll samman handtag och slaga. "Hillan" var fäst i handtaget genom en järnnagel rätt igenom in i handtaget, och i slagan med torkat ålskinn, som bands i "hillan" och runt slagan.

Pläjlen.

7

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

553

JULHÖGTIDEN.

JULMATEN, KREATUREN, JULBAD, LJUSSTÖP-
NING, JOHANNISNING.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

14/4

1.

553

JULHÖGTIDEN.

Julaftonsdagen gjordes de sista förberedelserna till julen. Gårdsplanen skulle städas och julenar sättas upp vid dörrarna. Julneken till fåglarna skulle också sättas upp, ibland två till tre stycken. Vidare skulle man göra rent i ko- och häststall samt taga fram foder till alla kreaturen, så att det räckte över helgdagarna. Julafton togs in "bås" eller halm och breddes ut på golvet, men det togs ut igen på morgonen.

Julhögtiden.

Förberedelser.

Till julen hade man alltid till minst

tre sorters bröd, surt eller groft, sursött samt en finare
sort. Då fläsket kokades, blev det alltid en del spad,
och i detta kokades brödet, som var skuret i tjocka ski-
vor. Då brödet var riktigt genomdränkt av spadet, serve-
rades det på julafton. Sådant bröd kallades "måljebrö".

Julmaten.

Det var mjukt och gick lätt att
äta för dem, som hade dåliga tänder. Gamla orkeslösa gubb-
ar kallades därför för "måljegubbar".

Det första man gjorde annandagens
morgon, var att se till kreaturen. Hästarna skulle alltid
hava en pepparrot var för att de skulle bli friska och

Kreaturen.

16 16.

3.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

553

starka. Kornafingo var sin i tjära doppad salt sillför att de skulle må bra.

På förfrågan om folket i allmänhet brukade bada till julen, svarade Anders, att det brukades Julbad. endast på de större gårdarna.

Inomhus klädde man och prydde med julkronor, som oftast voro gjorda av halm. Väggarna kalkades även om de voro av träbåler. I varje fall gjorde man så i Anders Kristofferssens hem.

Ljusen, som användes till julen, stöptes i hemmen. Det tillgick så, att man gjorde vekarna av

linnegarn eller senare av bomullsgarn, som snoddes samman. Vekarna hängdes så upp på en tunn käpp och doppades ner i en liten balja med smält talg. Efter varje doppning fingo de stelna, och så doppades de igen. Ju tjockare man ville ha dem, desto oftare doppades de. De ljusen, som man tände julafton, fingo ej släckas, förrän de voro utbrunna. Om någon råkade släcka ett ljus, betydde det, att någon skulle dö i huset under det kommande året.

Under juldagarna, mest annandagskväll, brukade man gå julaspöke. Då julaspöken kommo, blev det liv och rörelse i stugan. Man sprang ut för att infång-

a dem, och lyckades det, så skulle de bjudas på brännvin.
Då någon kom på besök under julen, fick han ej gå, förrän
traktering i någon form vankats, annars bar han julen ut.

Tidigt på juldagsgsmorgonen for man
till kyrkan, och var det slädföre, tändes bloss till lyse
under färden. Bloss brukade man dock endast i Anders Kris-
toffers:sons barndom(

Julottan.

Skåne
Frosta
Bosjökloster
Mjst 1928

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Mjst. av Boudé Nilsson sid. 19 ~~7~~
A. Pöru
Ver. av Axel Hjertqvist acc. nr. 553
80 ar f. i Bosjökloster

S Ä D D E N.

Man skulle så korn, när enet rök, Sädden.
d. v. s. när det blommade. Det var vanligen omkring den 6.
juni.

7
Brjölster, Sk.

sid 20 ~~21~~

arc nr 553

Lån S K Ö R D E N.

Då man under skörden hade kommit så långt, att man endast hade en liten hörna kvar av säden, sade man, då den skulle huggas, "att man skulle ta haren". Man trodde, att en hare var gömd där.

Den allra sista "negen" (kärven) var särskilt betydelsefull, och om den skulle bindas flera band. J

Skörden.

Ta haren.

Den sista

kärven.

K R E A T U R E N .

Ett skyddande medel för kreaturen
var att tvinga ner en levande orm i en flaska och så
korka till den samt därefter gräva ner den under "stall-
tillet" (stallgolvet eller stallgången).

Skydd för
kreaturen.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

553

F O L K M E D I C I N .

O R M B R E T T , T A N D V Ä R K , V Å R T O R .

F O L K M E D I C I N .

Ett bra läkemedel mot ormbett
var att pålägga de krossade smulorna av en torkad orm. Folkmedicin.

Man fångade en orm, klyvde en
käpp och trädde ormen in i klykan, och lät den klämma till. Ormbett.
Sen hängdes ormen och klykan upp på vinden till torkning,
för att vid behov användas.

Vid tandvärk togs ofta saltsyra,
vilken droppades i den sjuka tanden. Den frättes snart Tandvärk.
upp och föll ut. Man brukade även "hålla brännvin te tannen"

23 23

2.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

och slå en sup i halsen, så gjorde brännvinet verkan på två sätt. Anders Kristoffersson frågade en gång en gammal man om råd vid tandvärk, och han fick till svar: "Stoppa ärter i "lomman" (fickan) och sätt dej på ugnen. När ärterna ä kokta, så ä tannaverken borta".

Man brukade även sätta saltsyra på vårtor. Syran kom i blodet, och så verkade den.

Vårtor.

TUR I KORTSPEL.
=====

Det sades, att om man tog spader-
knekt med, då man gick till nattvarden och då åt upp den,
så skulle man få tur i kortspel.

Tur i kor
tspel.

id 25 ~~55~~

Landskap: Skåne
Härad: Frosta
Socken: Bosjökloster
Uppteckningsår: 1928

Upptecknat av: Bonde Nilsson
Adress: N.Rörum
Berättat av: And.Kristoffersson
Född år 1848 i Bosjökloster

accr 553

H U S B Y G G E .
=====)

Då man byggde ett nytt hus,
stoppade man pengar på en flaska och lade den in i muren.

Husbygge.

En sådan hittades för en del år
sedan, då man reparerade på Båsjökloster.

FOLKTRO OM SEGLIVADE DJUR.

Anders Kristoffersson hade tagit upp mycken torv i sina dar. Nå tre alnars djup hade han ofta träffat på levande ödlor och grodor. Det skrek och knastrade, när han stack ner torvjärnet, och när han drog upp det, var det blodigt. Det hördes ju tydligt, att det gick genom benen, sade han, för de knastrade, och så var ju järnet blodigt. Han tyckte det var egendomligt, att en ödla eller groda kunde leva i 300 år för så gammal var mossen. En mosse skulle nämligen växa en aln på 100 år.

Folktro om
seglivade djur

Ödlor och gro-
dor.

V Ä T T A R.
O:=====

Vättar kunde ha såväl gott som
ont med sig. De bodde under jorden antingen inne eller Vättar.
ute. Anders hade ofta sett "vättaljus", avlånga rundade
stenar, och de sågo ut inuti, som en veke hade legat där.

7

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

553

S P Ö K T R O .

Ståne
Krosta
Bosjökloster
1778 1928

Pytt. Bonde Nilsson 553 28.
N. Rönner
LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV 28
Bar. m. v. h. Mustaffasson
80 år född i Bosjökloster

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

S P Ö K T R O.
==)======0=

Den 24. okt. ett år var Anders med och följde ett lik till kyrkan. Efteråt träffade han några bekanta och gick med dem på "krued" (krogen). Man tog ganska bra till bästa, och Anders måste sova en stund, innan han kunde gå hem. Sen han nyktrat till, gav han sig iväg, och när han kom till en mosse, fick han se ett låtet ljus ute på vattnet. Ljuset växte, tills det blev ett par alnar högt, och då började det gå framför Anders. Han var så rädd, att håret nästan lyfte hatten, och han måste gå

Spöktro.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV 2. 29

553

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

in till en bekant, för att bli av med det. Han visste,
att det inte var bra att tala om sådant, förrän man sovit,
men han gjorde det ändå. Han fick emellertid mycket ont i
huvudet och kroppen under natten, och det kändes som han
skulle "dåna av".

3030

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

553

S J U K D O M.

En vanlig sjukdom förr var frossan
eller "källan" (avkylan). Ett utmärkt botemedel var att taga Frossan.
sig ett rejält gubbarus. Anders hade mått väl därav.

3131.

553

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

L A P P S K O T T.

En pojke gick på Lillö och vak-
tade gäss. Plötsligt föll han omkull i gräset och började Lappskott.
skälva i hela kroppen. Han blev sedan så sjuk, att benen
brötos sönder i kroppen. Då han blev frisk igen, hade poj-
ken flera benstumpar, som han tagit vara på.

Den sjukdomen hade han fått genom
"lappskott". Det var lapparna, som kunde skjuta ända hit
ner.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

32
553

K R E A T U R E N .
=====)

En nykalvad ko skulle man ge
en brödskiva indränkt med brännvin. Hon skulle även
dricka den första mjölken, som mjölkades av henne.

Kreaturen.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

553

FÖD OCH BEGRAVNING.

D Ö D O C H B E G R A V N I N G .

Anders var med att bä-
ra ett lik från en gård. Då de gingo bort, kom en gammal
gumma, som hette Sunilla, och strödde linfrö efter dem.
Hon gjorde detta, för att de efterlevande inte skulle
sörja så mycket.

Död och be-
gravning.

Så snart livet flytt, lades en
sax på den dödes bröst. Stål var bra, och det skyddade
den döde. Man lade också en psalmbok under hakan.

Vid jordfästningen skulle kistan

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

34
2. 34
553

sättas i jorden så, att benen voro vända mot öster. Där
gick solen upp och så skulle den döde kunna se det ljusa
och goda i öster, när han vaknade och vandra dit.

V Ä D E R L E K.

Då man kände ryggsrott, blev
det oväder. Ett säkert tecken till oväder var, när de Väderlek.
vita sniglarna voro ute och kröpo.

"Solulven" varslade också om
oväder. Solulven= en hög, rak molnpelare, som gick upp Solulven.
mot solen.

T R O L L.

Om någon rubbade något till skada
vid "trollakistan" vid Klinta, så skulle antingen präst-
gården brinna av eller också skulle någon i prästfamil-
jen bli vansinnig.

Den flata stenen hade tjänstgjort
som lock på kistan.

Trollakistan kallades även för "Apost-
lakullen", därför att där stodo 12 st. träd runt omkring.

Troll.

Trollakistan
vid Klinta.

Apostlakull
en.

7

553.

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

Skåne.

Frosta härad.

Bosjöklosters s:n.

553

A N D E R S K R I S T O F F E R S S O N ,

Bosjöklosters Kommungård,

B O S J Ö K L O S T E R .

Insamlat sommaren 1928 av Bonde Nilsson.

39 rit.

S K O G S V Ä S E N .

Anders hade hört talas om och
även själv sett "skövsnuan" (skogssnuvan) eller "sköv-
raued" (skogsrået). Hon såg ut som ett "bagetru" (baktråg)
baktill, d. v. s. han var ihålig. Hon lockade folk att gå
vilse i skogen samt ibland att kläda av sig. Då de vak-
nade, lågo de i en vatten pöl.

Skogssnuvan.

38
38.

553

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

J A K T.

För att få tur vid jakt, skulle man taga med sig obelaten hem, då man gick till nattvarden. Denna skulle man sätta upp mot ett träd och så skjuta på den. Man träffade förstås inte, utan trädet vek sig istället Jakt. undan, så att det blev snett. Sen skulle man sätta obelaten på en sten och "brassa på den igen". Stenen kunde inte vika åt sidan, utan man träffade obelaten. Om skottet träffat riktigt rätt, så skulle blod flyta, och "fan skulle inte ha makt med den".

39
39

LUNDS UNIVERSITETS
FOLKMINNESARKIV

553

V Å R A R B E T E T.

Av det sursöta brödet av jul-
baket skulle man alltid gömma en kaka till våren.

På vårarbetets första dag skulle
hästarna ha var sin skiva av kakan, för att de inte skulle
bli trötta under året.

Vårarbetet.

Såkakan.

553